

Сприяння соціальній інклюзії через залучення учасників бойових дій до безперервної освіти

Олена Оржель

головна наукова співробітниця відділу взаємодії
університетів та суспільства, доктор наук з державного
управління, доцент

- Наукове дослідження «Політика та механізми реалізації соціальної відповідальності університетів України в умовах війни та під час повоєнного відновлення країни» 2021 – 2023 роки
- Наукове дослідження «Соціальна інклюзія у сфері вищої освіти у післявоєнний період» 2024 – 2025 роки
- Навколишній світ: воєнний стан, жахи війни, ментальні та фізичні травми військових та цивільних, посилення розмаїтості та зростання соціальної напруженості, понад 3 мільйони людей з інвалідністю
- Негативний досвід реінтеграції ветеранів АТО, ООС

Політика та механізми реалізації соціальної відповідальності університетів України в умовах війни та під час повоєнного відновлення країни

- Формування знаннєвого суспільства; знання – основний ресурс соціально-економічного розвитку; широке тлумачення знань (= вміння, навички, цінності, компетентності, емоційний інтелект тощо)
- Зростання соціальної ролі вищої освіти; посилення третьої / соціальної місії ЗВО; знаннєві інституції – драйвери суспільних змін
- Без участі ЗВО, їх інтелектуального та соціального капіталу повоєнне відновлення України не може бути успішним
- Реалізація університетської соціальної відповідальності переважно відбувається поза трансфером знань (без використання знаннєвого ресурсу), без творення доданої вартості і не породжує / генерує соціальних інновацій

Соціальна інклюзія у сфері вищої освіти у післявоєнний період

- Інклюзивне суспільство як суспільство для всіх передбачає участь у суспільному житті громадян із різними можливостями і здібностями, обмеженнями і потребами; гідність та повагу до прав людини; відчуття належності до спільноти, громади, нації, держави
- Щоб бути стійкою і тривкою, нова реальність має творитись спільними зусиллями усіх громадян
- Соціальна інклюзія – ключовий принцип відродження повоєнного українського суспільства. НЕ можемо дозволити виключення.
- Трансформаційні зміни, а не відтворення вад минулого

Соціальна інклюзія у сфері вищої освіти у післявоєнний період

Університети як знаннєві інституції, як драйвери суспільних змін можуть і мають очолити складний процес одночасного подолання кризових явищ та формування нової суспільної парадигми

- стати більш відкритими для розмаїтого повоєнного українського суспільства:
  - військових, які закінчать службу із фізичними та психологічними травмами і не матимуть змоги повернутись до попередньої професії чи способу життя
  - цивільних, які внаслідок воєнних дій стали біженцями або внутрішньо переміщеними особами
  - дітей та молоді з травматичним досвідом
  - дорослих, які втратили роботу і не можуть повернутись до попередньої професії
- бути майданчиками для діалогу:
  - готувати здобувачів освіти, громадян до участі у суспільному житті, впливаючи на соціальні, політичні, економічні, культурні процеси
- бути осередками формування національної ідентичності, гуртування національних еліт, продукування ідей і поглядів, які об'єднують суспільство, зближують регіони та громади

- **Мета Проєкту:** сприяти соціальній інклюзії військовослужбовців – пацієнтів реабілітаційних центрів через діалог та співпрацю з ЗВО
- **Завдання Проєкту:** доповнити фізичну та психологічну реабілітацію військовослужбовців освітніми, культурними, просвітницькими, комунікативними заходами з метою всебічного особистісного розвитку та мотивації пацієнтів до інтеграції в суспільство, зокрема через:
  - розвиток, вдосконалення навичок 21 століття
  - організацію творчих майстер-класів та занять з арт-терапії
  - розвиток мотивації пацієнтів до переосмислення власних особистих та професійних цілей
  - інформування про можливості подальшого навчання, підвищення кваліфікації, перекваліфікації у закладах вищої освіти
  - сприяння налагодженню контактів із закладами освіти для подальшого навчання
  - стимулювання до вступу у заклади вищої освіти

Партнери проєкту:

- Інститут вищої освіти НАПН України
- українські ЗВО: університети, академії, коледжі, технікуми, училища
- науково-педагогічні працівники різних галузей знань і спеціальностей
- реабілітаційні центри та інші подібні установи
- за підтримки Національного Еразмус+ офісу в Україні

Очікувані довгострокові результати Проєкту:

для пацієнтів реабілітаційних центрів:

- усвідомлення наявних можливостей особистісного та професійного зростання
- вдосконалені навички 21 століття (соціальні навички, аналітичне та критичне мислення, стресостійкість, креативність та інноваційність, ініціативність та лідерство, медіаграмотність, розв'язання складних проблем, розвиток мислення зростання / growth mindset, іноземні мови тощо)
- мотивація до продовження навчання, готовність планувати індивідуальну кар'єру, розуміння процедури вступу
- зниження ризику соціальної ізоляції, підвищення довіри до наукових установ та закладів освіти

Очікувані довгострокові результати Проєкту:

для закладів вищої освіти, які братимуть участь у проєкті:

- усвідомлення специфічних характеристик та особливих освітніх потреб учасників бойових дій, особливо осіб з інвалідністю
- підвищення кваліфікації в наданні освітніх послуг для різних груп здобувачів освіти
- розвиток культури інклюзивності, підвищення доступності, гнучкості освіти, соціальної відповідальності
- трансфер знань, обмін знаннями

Очікувані довгострокові результати Проєкту:

для реабілітаційних центрів, інших подібних установ:

- посилення взаємодії із вітчизняними закладами освіти як потенційними партнерами
- отримання нових знань, оздоровчих навичок, методик реабілітації, нових підходів до лікування (трансфер знань, обмін знаннями)

Перші кроки

- **12 червня 2024 року:** Музичний ретрит за участі фольклорного ансамблю «КРАЛИЦЯ» факультету музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв
- **30 липня 2024 року:** Інформаційна сесія СНУ ім. Володимира Даля
  - Програма заходу:
    - Презентація Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля: перспективна освіта, якість, інклюзія
    - Варіанти вступу на навчання. Сертифікатна програма від центрів зайнятості
    - Демонстраційна сесія «Імерсивні технології для реабілітації»
- **27 серпня 2024 року:** Інформаційна сесія Маріупольського державного університету
  - Програма заходу:
    - Презентація Маріупольського державного університету: сучасна та якісна освіта, розвиток людського і лідерського потенціалу, суспільно корисні ініціативи
    - Презентація платформи для вивчення англійської мови «English4Ukraine»
    - Кібербезпека: особистісний інформаційний імунітет, захист мереж, систем, організацій

Перші уроки

- Керівництво реабілітаційного центру (директорка, психологиня) зацікавлені у співпраці з ЗВО
- Уся спільнота реабілітаційного центру (керівництво, медперсонал, пацієнти) живе за власною програмою, сприяє і допомагає в організації інформаційних сесій, проте не вважає їх ключовою подією дня
- Комунікація, встановлення контакту з пацієнтами не є легкою справою
- Добре спрацьовує поєднання інформаційного контенту та розважальних «фішек»

Споглядання і спостереження

- Університети поки не стали лідерами і драйверами суспільних змін
- Нішу надання підтримки та допомоги особам та сім'ям, які належать до вразливих груп та / або постраждали внаслідок війни, стабільно займають організації громадянського суспільства
- Університети та інші знаннєві інституції не запрошені до проєктування та не впливають на реалізацію масштабних інфраструктурних проєктів відновлення
- Наш обмежений вплив на соціальні, політичні, економічні, культурні процеси можна посилити завдяки пропозиції послуг військовослужбовцям під час їх лікування та реабілітації
  - соціально активні громадяни, належать до категорії економічно активного населення, які через важкі поранення і травми не зможуть повернутись до попередньої професії та стилю життя

Пропозиції від Інституту вищої освіти

- Долучитись до співпраці з «нашим» реабілітаційним центром
- У вівторок о 15.00 зустріч у реабілітаційному центрі для
  - презентації Вашого ЗВО, його ступеневих програм, можливостей для неформального та інформального навчання, роз'яснення умов вступу і навчання
  - проведення тренінгів, ретритів, майстер-класів, арт-терапії, інших заходів, спроможних прискорити одужання пацієнтів реабілітаційного центру, мотивувати їх до продовження навчання
  - розуміння освітніх, гуманітарних, соціальних потреб особливої категорії здобувачів освіти – важкопоранених військовослужбовців
  - усвідомлення необхідності змін (організаційно-управлінських, інфраструктурних, культурних) у своєму ЗВО з тим, щоб краще відповідати на запити різних категорій здобувачів освіти, сприяти формуванню культури інклюзивності у вищій освіті, ширшому суспільстві
- Розпочати співпрацю з іншими реабілітаційними центрами, медичними установами довготривалої реабілітації військовослужбовців

Запитання?
Коментарі?

Дякуємо ЗСУ!

Дякую за увагу!

Олена Оржель
o.orzhel@ihed.org.ua

Інститут вищої освіти НАПН України <https://ihed.org.ua/>